

SINIF ORTAMINDA ZOR DAVRANIŞLAR

SINIF ORTAMINDA ZOR DAVRANIŞLAR

Ali arkadaşına vurdu. Sibel annesinden ayrılmak istemiyor. Mert yine Can'ın resmini karaladı. Derya bugün çekingeni davranıyor, bir derdi mi var?

Tüm bunlar size tanıdık geliyor mu? Hepinizin sorun olarak nitelendireceği davranışlar, farklı olabilir ama çok fazla ortak nokta da bulabiliriz.

Bunları bazı başlıklar altında toplarsak:

Saldırgan olarak tanımlanabilecek davranışlar: İtmek, ısırma, başkalarına oyuncak fırlatmak, vurma

Düzen bozucu davranışlar: Sebepsiz yere bağırma, sınıfı haber vermeden terk etmek, sınıf içinde amaçsızca koşma, öğretmeni dinlememek, arkadaşlarını söz ya da hareketlerle rahatsız etmek, grup zamanını bölmek

Çevreye zarar verici davranışlar: Sınıf malzemelerini kötü kullanma, oyuncakları kırma, başkalarının faaliyetlerini bozma, yırtma, vs.

Sosyal davranışlar: Faaliyetlere katılmada direnç göstermek, arkadaşlarıyla alay etmek, isimler takmak, küfür etmek, söz dinlememek, sürekli bir köşede tek başına kalmak, oyuncaklarını paylaşmamak

Duygusal ve bağımlı davranışlar: Ağlama, aileden ayrılamama, parmak emme, altına kaçırma, mızızlanma vs.

Bu bölümde olumsuz olarak nitelendirdiğimiz bu davranışların sebeplerini ve onlarla baş edebilme yöntemlerini ele alacağız.

Bu Davranışlar Neden Kaynaklanıyor?

Sınıf içinde genel düzeni bozan ve sorun olan davranışların çok farklı sebepleri olabilir. Ama bu davranışların üstesinden gelmek için öncelikle bu davranışların nedenlerini bilmeniz gerekir:

Mizaç/ Kişilik Özelliği

Sınıfınızda bulunan bazı çocuklar, diğer çocuklara kıyasla daha gergin ve huysuz bir ruh hali içerisinde olabilir. Bu yönde beliren kişilik özellikleri, bu çocukların daha sık istenmeyen davranışlarda bulunmalarına neden olabilir. Sadece genetik olarak getirilen kişilik özellikleri yanında, içinde yaşanılan çevrenin de davranışlar üzerinde etkisi vardır.

Eğer çocukların gösterdiği olumsuz davranışların ne ölçüde kişilik özelliklerinden kaynaklandığını bilebilerseniz, bu özelliği kabul edilebilir bir şekilde davranışlarına yansıtmasına yardımcı olabilirsiniz. Örneğin, yeni durum ve olaylara kolay uyum sağlayamayan, içine kapanık bir çocuğa gün içinde yapacağınız değişiklikleri önceden haber vermeniz, onun grup aktivitelerine katılımını arttıracaktır.

Stres

Sosyo-ekonomik şartlar, aile içinde yaşanan ekonomik ya da duygusal sıkıntılar (örneğin, boşanma, taşınma, kardeş doğumu vs.) özel öğrenme güçlüğü, dikkat ve konsantrasyon problemleri, sağlık sorunları özellikle beyin ve sinir sisteminde oluşabilecek aksaklıklar, fiziksel engeller, gelişimsel rahatsızlıklar çocukların davranışlarına olumsuz yönde yansıtılabilir. Bu nedenle yakın çevrelerinde yaşanan stresten ve değişikliklerden duygusal olarak etkilenen çocuklar sınıf ortamında istenmeyen davranışlarda bulunabilirler.

Çocuk Yetiştirme Yöntemlerinin Etkisi:

Sınıf ortamında görülen birçok olumsuz davranışın kökeninde çocuk yetiştirme yöntemlerinin etkisi olduğu söylenebilir. Bütün çocuklar yakın çevrelerinden ilgi ve sevgi görmek isterler. Ancak evde çocuğun ebeveynleriyle olumlu bir sosyal iletişimi yok ise, ilgi çekmek için

istenmeyen davranışlar sergileyebilir. Bu şekilde bir amaca hizmet eden bu davranışlar kalıcı hale gelmeye ve her ortamda gösterilmeye başlanabilir.

Çocukların ihtiyaç duyduğu ilgiyi ve dikkati başka şekilde de çekebileceğini göstererek bu davranışların azalmasına ve uzun vadede ortadan kalkmasına yardımcı olabilirsiniz. Örneğin, çocuğun olumlu bir davranışını gördüğünüz zaman (arkadaşından kalemi çekmek yerine isteyerek aldığını gördüğünüzde) takdir ederseniz, çocuğun bu davranışı tekrarlama olasılığını arttırmış olursunuz. Çünkü bu davranış sayesinde sizin dikkatini çekmiş ve övgünüzü almıştır.

Çocukların Gelişim Seviyelerine Uygun Olmayan Beklentiler

Eğer eğitimci olarak ilgilendiğimiz çocukların yaşlarına ve gelişim düzeylerine uygun olmayan beklentiler içine girersek, çocukların bazı davranışlarını olumsuz olarak yorumlayabiliriz. Örneğin, 3 yaşındaki bir çocuğu tek bir etkinlik üzerinde uzun süre devam etmesini beklemek gerçekçi değildir. Bu yaştaki bir çocuk çevresini tanımak, keşfetmek için farklı uyaranlara ihtiyaç duyar ve hareket halinde olmak ister. Bu nedenle eğitimci olarak çocukların gelişim özelliklerini bilmeniz ve ona göre beklentiler oluşturmanız çok önemlidir. Bazen sınıf ortamında sorun olarak tanımlanan bazı davranışların çocukların içinde bulunduğu gelişim dönemi özelliklerinden kaynaklandığı ortaya çıkabilir.

Ayrıca çocuktan kendi yaşına ve becerilerine uygun olmayan beklentiler içine girildiğinde olumsuz davranışlarda bulunabilir. Bu yapabileceğinden daha basit ya da daha zor beklentiler demektir. Bu nedenle, eğitimcinin beklentileri çocukların yetenek ve becerilerine uygun olmalı, uygulanan programda ve öğrenme ortamının düzenlenmesinde bu hususlar dikkate alınmalıdır.

Mekânın Etkisi

Çocukların da herkes gibi belli bir alana ihtiyaçları vardır. Bu alanın içinde yeteri kadar malzemenin uygun şekilde yerleştirilmiş olması gerekir. Sınıf içerisinde, farklı gelişim alanlarını destekleyen ve çocukların gelişim düzeylerine uygun malzemeler bulunmalıdır. Çocuklara ayrılan mekânın darlığı ya da genişliği ve malzemelerin sayıları ve nitelikleri çocukların davranışlarını etkiler. Uygun şartlar sağlanmadığında, çocuklar daha hareketli, daha söz dinlemez olabilirler. Bu durumda, çocuğu değil ortamı değiştirmek önemlidir. Örneğin, köşelere ayrılmamış boş bir mekân, çocukları koşturmak teşvik edebilir veya oyuncakların çok yüksek raflara yerleştirilmesi çocukların istediklerini almak için eğitimciye bağımlı olmasına ve çocuk ile eğitimci arasında çatışmalar yaşanmasına neden olabilir.

Tutarsız Beklentiler

Eğer çocuklar sınıf ortamında hangi davranışların uygun, hangilerinin uygun olmadığını bilmezlerse istenilen şekilde davranamazlar. Çocuklara kendilerinden ne beklenildiği açık ve net bir şekilde ifade edilmelidir.

Çocuklar kendilerini güvende hissetmek için bazı kurallara/ sınırlara ihtiyaç duyarlar. Ancak çizilen sınırlar içerisinde onlara seçenekler sunmak kendilerine olan güvenlerini artırır. Kuralları belirlerken, çocukların güvenliğini sağlayan, yaralanmalarını ve başkalarını yaralamalarını önleyici, anlaşılır ve mantıklı kurallar koymak gereklidir. Çocuklar kuralları unutabilir ya da değiştirmek için çeşitli denemelerde bulunabilirler. Bu nedenle kurallar aynı yöntemle (anlaşılır, açıklanmalı, sonucunu gösterecek şekilde) çocuklara sıkça tekrarlanmalıdır.

SINIF İÇİN ZOR OLAN DAVRANIŞLARIN NEDENLERİ - KURAL KOYARKEN

Örneğin: Sınıfınızda masanın ya da dolapların üstüne çıkıp atlamamak gibi bir kuralınız varsa; ilk önce bu kuralı çocuklara açıklayın. "Çocuklar sınıfımızda bulunan masa ve dolaplara bakar mısınız? Masa ve dolap, diğer eşyalarımıza göre alçak mı, yüksek mi? Peki bu eşyalarımızın üstüne çıkmak ve oralardan atlamak doğru bir davranış mı? Peki, neden doğru değil? Çıkarsak ve atlarsak ne olabilir? O zaman ne yapmamalıyız? Hep birlikte bu kuralın resmini yapalım ve duvara asalım mı?" gibi sorular ile kuralın açıklamasını yapar ve çocukların bu kuralı düşünmesini sağlarsanız, bu kuralı içselleştirmelerine yani kendiliğinden uygulamasına yardımcı olursunuz. Bir başka örnek el yıkamaya giderken sıra olmak ve sıranın başına sorumlu çocuğun geçeceğini bilmek olabilir. Bu çocuklar arasında çatışmayı önleyebilir.

Eğitimcinin Tutum ve Davranışlarının Etkisi

Tutarsızlık: Çocuklar davranışlarını yetişkinlerin tepkilerine göre düzenlerler. Bu nedenle eğitimcilerin çocukların davranışları karşısında verdiği tepkilerin tutarlı olması oldukça önemlidir. Örneğin, her zaman "hayır" denilen ve kabul edilmeyen bir davranışa çocuğun ısrarından kurtulmak için "evet" denildiğinde çocuk neyin kabul edilebilir neyin edilemez olduğu konusunda bir karışıklık yaşayabilir. Bir sonraki sefer de muhtemelen aynı davranışı tekrarlar. Bu nedenle öğretmen olarak, çocuklardan gelen talepleri, her zaman verdiğiniz tepkilerle cevaplamak önemlidir.

Tutumlar: Eğitimcinin sınıf içinde çocuklara karşı sergilediği tutumların önemi büyüktür. Eğer eğitimci sınıf içinde baskıcı bir tutum sergiliyor, sınıf içinde tüm kararları çocukların fikrini almadan eğitimci veriyorsa çocukların kendine güvenleri olumsuz yönde etkilenebilir. Çocukları korkutarak ve üzerinde güç kullanarak terbiye etmeye çalışmak çocukların ileriki hayatlarında tamiri mümkün olmayan yaralar açabilir. Bu şekilde terbiye edilen çocuklar kendilerini önemsiz hissedebilir, fikirlerinin değersiz olduğunu düşünebilir. Baskıcı tutum dışında eğitimci sınıf içinde tavizkar bir tutum da sergiliyor olabilir. Yani kuralların olmadığı ya da kuralların olup da tutarlı olarak uygulanmadığı, sınırların net bir şekilde çizilmediği sınıf ortamları örnek olarak düşünülebilir. Sınıf içinde her şeye izin verilmesi, kuralların net oluşturulmaması, çocukların sınırlarını öğrenememesine neden olur ki bu durum çocukların sosyal ve akademik başarılarını olumsuz yönde etkiler. Çocukların gelişimini olumlu yönde etkileyen bir tutum olarak bilinen destekleyici tutum sınıf içinde çocukların ihtiyaç duyduğu güven ve huzur ortamının oluşmasında etkilidir. Destekleyici tutum eğitimcinin çocuklar karşısında güç kullanmadığı ya da taviz vermeden çocuklarla sağlıklı iletişim kurmasına destek veren bir yaklaşımdır. Böyle bir ortamda çocuklar kendini rahatça ifade ettikleri için mutludur, dinlendikleri için kendilerini değerli hissederler, keşfetmek ve yeni şeyler denemek için istek duyarlar. Çocukların sınıf ortamında kendilerini mutlu ve güvende hissetmeleri öğrenmelerini desteklediğinden oldukça önemlidir.

Tüm bu sayılan nedenler dışında da bir çocuk sınıf içinde düzeni bozan davranışlarda bulunabilir. Bu nedenle eğitimcinin iyi bir gözlemci olması, çocuğun olumsuz bir davranış göstermeden önce ve sonrasında neler yaşandığını gözlemlemelidir. Eğer eğitimci sorun olan davranışa yol açan nedenleri ve durumları tespit edebilirse davranışla başa çıkması o denli kolay olacaktır.

Eğitimci olumsuz davranışı azaltma ve sonlandırmada aile ve rehberlik servisiyle işbirliğinde hareket etmeli, gerekirse farklı uzmanlık alanlarında olan kişilerden (psikolog, psikiyatrist, nörolog, vb.) yardım almalıdır.

Nasıl Başa Çıkılacak?

Çocukların davranışları üzerinde uyguladığınız yöntem ve tutumların etkisi büyüktür. Bunlardan bazıları onların olumlu davranışlar geliştirmelerine destek olurken, olumsuz davranışları engellemede de önemli rol oynar. Peki bu yöntemler nelerdir?

- **Davranışın Nedenini Anlamaya Çalışmak**

Kötü ve yaramaz çocuk yoktur. Zaman zaman özellikle şartların zorlu olduğu durumlarda (sınıf mekânının küçük olması, çocuk sayısının fazla olması vb.), bu şekilde düşünebilmek zor olabilir. Ancak bir çocuk istenmeyen bir davranışta bulunduğu anda, bu davranışı neden yaptığını anlamaya çalışmak onunla ilgili ön yargıları ve genelleme yapmanızı engelleyecektir. Amacı dikkat çekmek mi, mesaj vermek mi, bir şeye ulaşmak mı, sağlık sorunu mu var, evden bir sorunla ya da aç mı geldi gibi olası nedenleri düşünerek bir tespit yapmak gereklidir.

Bu durumların tespitinde aile ve okul arasında işbirliğinin sağlanması önemlidir. Olası nedenler bulunduktan sonra, çocuğun olumsuz davranışı karşısında ne yapılacağına, hangi yollardan engellenebileceğine karar verilmesi ve ailenin de bu sürece dâhil edilmesi gereklidir.

- **Teşvik ve Takdir**

İstenen davranışın tekrarlanmasını sağlayan en etkili yöntemlerden biridir. Yetişkinler çocukların yaptığı olumlu davranışlardan çok, olumsuz davranışları görme ve engelleme eğilimindedir. Ya da olumlu davranışı görseler bile olumsuz davranış kadar dikkatlerini çekmeyebilir. Ancak çocuğun yaptığı olumlu davranış fark edilir ve anında takdir edilirse, çocukta bu davranışı tekrar yapma isteği oluşur.

Teşvik ve takdiri tek başına değil, çoğunlukla başka bir yöntemle birlikte (ortamı değiştirmek, göz ardı etmek) kullanmak etkilidir.

Örnek: Eğitimci büyük grup zamanında hazırladığı bir konuyu anlatırken Defne sürekli sandalyesiyle oynuyor. Defne sandalyesiyle oynayarak hem arkadaşlarının dikkatini dağıtıyor, hem de eğitimcinin anlattıklarını dinlemiyor. Eğitimci Defne'nin hareket ihtiyacı olabileceğini düşünerek, küçük bir yer değişikliği yapıyor. Bu değişiklik bir süre için Defne'yi durduruyor.

Başka bir faaliyette Defne'nin sandalyesinde düzgün bir şekilde oturduğunu gören eğitimci sessiz bir şekilde eğilerek, Defne'nin kulağına "aferin çok düzgün oturuyorsun" diyerek gülümser ve omzuna dokunur. Böylece eğitimci Defne'nin ihtiyacı olan ilgiyi ona olumlu bir şekilde hissettirmiş ve takdir ile hangi davranışın doğru olduğunu belirtmiş ve teşvik etmiştir. Takdir sadece sözel olmak durumunda değildir. Bir gülüş, dokunuş, göz kontağı, sarılmada sözsüz takdir olarak kullanılabilir.

- **Görmezden Gelme/İlgilenmeme**

Sınıf içerisinde fiziksel bir zarara sebep olmayacak olumsuz davranışların bazı zamanlarda göz ardı edilmesi uygun olabilir. Çocuk sürekli eğitimcinin dikkatini dağıtacak ve arkadaşlarını rahatsız edecek bir davranış yapıyorsa ve bunu sadece dikkat çekmek için yapıyorsa, görmezden gelmek, ilgilenmemek çocuğu davranışı yapmaktan vazgeçirebilir. Tabii ki olumsuz davranış yapıldığında tamamen görmezlikten gelmek kolay değildir, ama gereklidir. Kaşların çatılması, gözlerin açılması, dudakların hareketi çocuklar tarafından hemen algılanır. Bunların yapılması çocuğun davranışını arttırmasına sebep olur çünkü dikkat çektiğini fark eder. Böylece yöntemin etkisi azalmış olur.

Bu yöntemin etkili olması için, görmezlikten gelinen davranışın yerini olumlu bir davranışa bıraktığında takdir etmek gerekir.

Örneğin: Çocuk sanat faaliyetinde kullandığı boya kalemlerini devamlı başka bir yere koyuyor ve eğitimci bu davranışı göz ardı ediyor. Aynı çocuk bir sefer kalemleri yerine koyuyorsa

eğitimci çocuğu anında takdir etmelidir. Bu durumda eğitimci çocuğa "ben o yanlış davranışını göz ardı ettim ancak senden beklediğim doğru davranış budur" mesajını vermiş olur. Görmezden gelme, çocuk başkalarının canını acıttığı veya kendi canını acıttığı durumlarda, güvenliği tehdit eden durumlarda kullanılmamalıdır.

- **Önceden Önlem Almak**

Olumsuz davranış başlamadan önce, olabilecekleri tahmin etmek ve önlemek de etkili yöntemlerden biridir. Bunun için çocukları çok iyi tanımak ve gözlem yapmak gerekir. Aynı zamanda, söz konusu istenmeyen davranış, çocuğun genellikle hangi zamanlarda ve durumlarda yaptığını bilmek de gereklidir. Örneğin; çocuğun etkinlikte başarılı olmadığı zamanlarda, yanındaki arkadaşını rahatsız etmeye başladığını biliyorsanız, daha olumsuz davranış ortaya çıkmadan çocuğun yanına gidip ona yardımcı olmayı deneyebilirsiniz.

- **Dikkatini Başka Yöne Çekme**

Özellikle küçük çocuklarda etkili olan bir yöntemdir. Kalıcı bir davranış değişikliğine yol açmamakla birlikte istenmeyen davranış geçici süreliğine engellemek amacıyla kullanılabilir. Örneğin; çember zamanında konuşulan konuya çocukların ilgisinin azaldığını gördüğünüz anda araya hareketli bir şarkı katarak ya da çocukları hareket ettirerek, dikkatlerini toplamalarına yardımcı olabilirsiniz. Bu sayede etkinliğe devam edebilir ve çocuklar arasında oluşabilecek olumsuz davranışları önleyebilirsiniz.

- **Karşılıklı Konuşma**

Genelde çocuklar 5-6 yaşlarında eğitimcileri ile problemlerini çözmeye istekli olurlar. Eğitimci olumsuz davranış gördükten sonra, bu davranış yapan çocuğa konuşma teklifi götürebilir. Bu teklifi yaparken, önce çocuğun yaptığı olumsuz davranış tanımlar. Daha sonra bu olumsuz davranış karşısında kendi duygu ve düşüncesini belirtir ve konuşmak istediğini söyler. Örneğin; Ayşe'cim bahçe zamanında halka oyunu oynadığımız zaman, halkadan çıkıp sürekli uzaklaşıyorsun. Ben bahçe zamanında halka oyunu oynadığımız zamanlar senin bunu yapmandan rahatsız oluyorum. Çünkü oyunumuz bozuluyor ve herkesin dikkati dağılıyor. Bunu neden yaptığını merak ediyorum. İstersen seninle bu konuyu konuşalım, ne dersin?" gibi. Konuşmak için sessiz bir yer bulmak gereklidir. Konuşarak çocuğun sebeplerini anlamaya çalışmalı ve bu olumsuz davranışını değiştirmesi için farklı çözüm yolları bulmasına yardımcı olunmalıdır. Ayrıca çocuğu daha iyi anladıkça, çocuğun duygularını daha kabul edilebilir yollardan ifade etmesine destek olmak için sınıf içinde ve dışında gerekli düzenlemeler yapılabilir.

- **Yaratıcı Problem Çözme**

Çocuklar arasında bir sorun çıktığında, bir süre beklemeniz ve çocukların bu sorunu çözebilmeleri için onlara zaman tanımanız önemlidir. Ancak fiziksel bir çatışma sırasında eğitimci hiç beklemeden devreye girmeli ve çocukları durdurmalıdır. Biraz zaman tanıdıktan sonra, sorun yaşayan iki çocuğu yanına alıp, onların boy seviyelerine inip, problemi tanımlamaları istenebilir. Her iki çocuk da problemi tanımladıktan sonra, eğitimci ne yapabileceklerini sormalıdır. Çözüm yollarını üretmeleri için eğitimci çocuklara zaman tanımalıdır. Sonra önerilen çözümleri birlikte değerlendirerek, uygun olan bir çözümde karar kılmalarına yardımcı olmalıdır.

Sosyal çatışmalarda en etkili yollardan biri, çocuklara yaratıcı problem çözme konusunda destek olmaktır. Burada ne yapmaları gerektiğini söylemeden; çocukların karşılıklı anlaşarak, biri diğerinin üzerinde güç kullanmadan kendi çözümlerini kendilerinin bulmalarına fırsat verilmesidir. Burada eğitimcinin rolü çocukların farklı bakış açılarını anlamasına yardımcı olmaya çalışmaktır. Kişinin kendi isteği ve seçimiyle bulduğu çözüm yollarına uyması çok daha kolaydır.

Örnek: Isırma

Can 2 yaşını yeni bitirdi. Kendisi sosyal ve neşeli bir çocuk. Bununla birlikte belirli durumlarda arkadaşlarını ısırmakta- örneğin, istediği bir oyuncuğa ona vermeyen arkadaşının yanığını, parkta yeterince hızlı tırmanmayan önündeki arkadaşının bacağını... Isırılan çocuklar ağlamaya başlayıp, Can'ı eğitimcilerine şikayet eder, eğitimci ise Can'a başkalarının duygularını anlamayı öğretsin diye 'Bak arkadaşının canını acıttın. Onlar seni ısırırsa ne hissedersin?' diye sorar. Can hemen özür diliyor ama pişmanlığı hiç de uzun sürmeyip oyuna devam eder.

Davranış:

Can'ın davranışını tanımlarsak- diğer çocukları sık sık ısırıyor. Çocuklar genelde kendi duygularını kontrol edemez ve saklayamazlar. Ayrıca küçük çocuklar ben merkezidirler ve başkalarının duygu ve düşüncelerinin de olduğunu unutabilirler. 'Isırma' genellik çocuğun dürtü ve duygu kontrolü eksikliğinden kaynaklanır. Bu yüzden istekleri olsun diye diğerlerinin canlarını kolayca acıtabilirler. Saldırgan davranış kategorisine giren ısırma davranışı, 2 yaş civarı küçük çocuklarda normal bir tepki biçimidir. (3- 6 yaş arasında ise 'ısırma', çocukların uygun olan ve saldırgan olmayan iletişim tarzlarını öğrenmemiş olmamalarından kaynaklanabilir.) Bu davranışlara hiç bir durumda izin verilmemesi gerekir. Aksi takdirde hızlıca alışkanlığa dönüşebilir.

Davranışı Gözlemek

Müdahale stratejisi belirlemeden önce, çocuğu birkaç gün gözlemek ve davranışı iyice anlamaya çalışmak önemlidir. Size rehber olması açısından bu soruların cevaplarını bulmaya çalışabilirsiniz:

- Çocuk genelde ne zamanlar ısırıyor (bazı etkinlik ve rutinlerde, uyku zamanlarında, içeride/ dışarıda oynarken, etkinlikten etkinliğe geçerken, serbest oyun zamanında...)?
- Bu davranışı tetikleyen ne olabilir (çocuktan bir şey alınması, çocuğun yorgun olması, çocuğun beklemesi gerektiğinde, başkalarına çok yakın durduğunda, karşısındaki çocuk ona 'hayır' dediğinde, yemek zamanının yaklaşması...)?
- Isırılan genelde kimdir (herhangi birisi, aynı yaşta, aynı boyda çocuklar, ondan daha küçük çocuklar, onu yakalayan, tutan birisi)?
- Çocuk ısırınca ne oluyor (biri gördü mü diye etrafına bakıyor, özür diliyor ve ısırıldığı kişiyi iyi hissettirmeye çalışıyor, hiç bir şey olmamış gibi yürümeye devam ediyor, diğer çocuk ağlarsa üzülüyor...)?
- Gözlemlenecek diğer faktörler- kendini ısırıyor mu, bloklar ya da plastik çubuklar gibi nesnelere ısırıyor mu?

Yukarıdaki soruları sorarak çocuğun davranışlarını ve bu davranışların olduğu zamanları gözlemleyin. Durumları dikkatlice izlerseniz, gözlemlerseniz, sebebini anlayacaksınız. Gözlemlerinizde edindiğiniz bilgilerle davranışların zamanı, nedeni ve biçimini anlayabiliriz. Bulduğunuz ipuçlarıyla çocuğa nasıl bir müdahale gerektiğine açıklık getirebiliriz.

Neler Yapılabilir?

* Buradaki öneriler 2 yaş gruplarına uygundur.

- Sınıfın düzeni eğitimcinin her yeri görebileceği şekilde düzenlenmelidir. Bu kendisinin bir davranış oluşmadan engel olmasını, başka bir yere yönlendirmesini sağlar. Eğer çocuğun hangi durumlarda ısırıldığını bilerseniz önleyici davranışlarda bulunabilirsiniz. Isırmaya kalkıştığında onun başka bir yere götürün. Eğer sizinle mücadele ederse, sakinleşmesini bekleyin. Eğer size izin verirse dikkatini başka bir şeye çekin. Ders vermeye kalkışmayın. Eğer ısırma ihtiyacı var ise, ısırması için başka bir şey verin.

- Küçük çocuklar duyularının uyarılmasına ihtiyaç duyarlar. Sınıfta ilgilendikleri ve meşgul olacakları etkinlikler ve oyunlar olmalıdır. Sınıfta bolca okunabilecek, duyabilecek, görebilecek ve hatta koklanabilecek ve tadabilecek uyarının olması gerekir.
- Sınıftaki eşyalar ve objeler çocuğun yaşına uygun ve ulaşılması kolay olmalıdır. Küçük yaş gruplarına uygun materyaller yok ise, hayal kırıklığına uğrayabilir. Bunu ise ısrarak belli edebilirler.
- Küçük yaşlarda oyuncakları arkadaşlarla paylaşmak zor bir durumdur. Eğer sınıfta bir oyuncaktan birkaç tane varsa bu karmaşaları ve kavgaların önüne geçebilir.
- Önemli olan ısıрма yerine kullanabilecekleri daha etkili sosyal davranışları sunmaktır. Olumlu davranışları öğrendikçe, işe yaradığını gördükçe diğeri unutulur. Mesela 'Ben çok kızgınım, o oyuncakla ben oynuyordum' diyebilecek bir çocuk ısırılmaz. Gerekli kelimeleri öğrettikçe fiziksel çatışmanın azaldığını görürüz. Olumlu ve gelişmekte olan davranışlar gördüğünüz zaman çocukları takdir edin. Onlara gelişimlerdeki değeri ve kaydettikleri yol için ne kadar çok çabaladıklarını fark ettiğinizi belirtin.
- Ayrıca kazara bir kere olan ısırma davranışı büyük bir olay haline getirilmemelidir. Isırmanın kabul edilemeyeceğini sınıfınızda konu olarak işleyin fakat çocuğu sınıflandıracak ve aşağılayacak sözlerden kaçınınız. Bu sözler çocuğu hem daha çok sinirlendirir, hem de çok üzer.
- Isırma davranışına müdahale ettiğiniz dönemde yine çocuk arada ısırabilir. Yine bunun kabul edilemez olduğunu bilmesini sağlayınız:

Isıran çocuğa 'Hayır. Birisi ısırıldığında acıtır. Bak..... canı acıdığı için ağıyor.' Diyebilirsiniz. Isırılan çocuğu yanınıza alın ve gerekli müdahaleyi yapınız. Isıran çocuk da sizinle gelsin. Isırılan çocuğu rahatlatma sürecine ısırılan çocuk da dahil olsun. Ne yaptığınız ona açıklayınız ve ısırılan çocuk da size yardımda bulunsun. Bu empati ve olumlu sosyal davranışlara örnek teşkil eder.

- Asla çocukların birbirlerini ısırılmaları kabul edilmemelidir. Fakat çocukların neden ısırıldıkları konusunda hassas ve anlayışlı olunmalıdır. Müdahale sürecinde ise en önemli olan problemi çözerken çocuklara karşı yapıcı ve sabırlı olunmalıdır.

Örnek: Küfretmek

Aylin 4 yaşında. Okulda kendinden emin ve konuşkan bir çocuktur. Yakın zamanda Aylin'in kelime dağarcığına küfürler eklenmiş ve gittikçe bu kategori daha da zenginleşmişti. Aylin üzüldüğünde duygularını ifade etmek için bu kelimeleri kullanmaya başlamıştı. Sonra günlük konuşmalarına da bu kelimeler eklendi. Eğitimci durmadan 'Aylin böyle kelimeleri kullanma.' diye uyarıyordu. Fakat bu onun davranışlarında bir değişiklik yaratmadı. Aylin hala küfrediyor ve diğerk çocuklarda bu kelimeleri kullanmaya başlıyorlardı. Eğitimci yakında velilerden okula şikayetler geleceğini biliyordu.

Davranış

Aylin'in davranışını tanımlarsak- düzenli ve sık sık istenmeyen sözcükler (bir dil) kullanıyor.

Çocuklar etraflarındaki konuşmaları dinleyerek öğrenirler ve öğrendiklerini taklit ederler. Duydukları her şey gibi, küfürleri de hatırlayıp söylerler. Çoğu zaman okul öncesi yaştaki çocuklar küfür etseler bile anlamları hakkında fikir sahibi değillerdir. Fakat bir süre sonra bu kelimelerin bir şekilde özel olduklarını kavrarlar.

Çocuk ilk küfür ettiğinde ailelerden ilk gelen reaksiyon gülmektir. Aileler küçük çocuktan çıkan bu söze şaşırırlar ve hep beraber gülerler. Hatta amcalar duysun diye birkaç kez söyleyip olayı büyütürler. Sonra nereden öğrendiği sorgulanmaya başlanır. Bir süre sonra çocuğun küfretmesi yanlış olduğu için susturulmaya çalışılır. Fakat çocuk bu kelimenin ailenin üzerindeki gücünü ve bu kelimeyi söylemekle ne kadar ilgi çektiğini anlamıştır.

Çocuğun küfretmesinde sorulması gereken birkaç soru vardır.

Davranışı Gözlemek

Müdahale stratejisi belirlemeden önce, çocuğu birkaç gün gözlemek ve iyice anlamaya çalışmak önemlidir. Size rehber olması açısından bu soruların cevaplarını bulmaya çalışabilirsiniz:

- Çocuk genelde ne zaman küfrediyor (tahmin edilemez, çember zamanı, serbest zamanlarda, erken veya geç saatlerde)?
- Küfretmeyi tetikleyen nedir (çocuk sinirliyse, eğitimci onun istediğini yapmazsa, çocuk bir etkinlikte başarısız olursa, bir oyunda liderlik rolündeysen veya gülüp eğlenirken)?
- Çocuk genelde kime küfrediyor (herkese, belli bir çocuğa, iyi bir arkadaşına, yetişkinlere, bir veya daha fazla çocuğa)?
- Çocuk küfredince ne oluyor (diğer çocuklar veya yetişkinler gülüyorlar, şaşırıyorlar, çocuk bir yetişkin duydu mu diye etrafa bakıyor veya diğer çocuk ona böyle bir kelime söylememesini söylüyor)?

Bu soruları göz önüne alıp çocuğu gözlemlersek çocuğun hangi ortamlarda ve neden küfrettiğini anlayabiliriz.

Neler Yapılabilir?

- Çocuk sadece belki bazı durumlarda sıkıldığı (etkinliğin onun seviyesine, zevkine uygun olmadığı için...) için küfredebilir. Gözlemlerinizi burada önemli olacaktır. Çocuk istenmeyen kelimeleri dikkatleri dağıtmak ve o aktiviteyi sonlandırmak için yapıyor olabilir. Çocuklara yaşlarına uygun, aktif katılabilecekleri etkinliklerle meşgul etmek onun daha doğru davranmasını sağlayacaktır.
- Bazen çocuklar 4 yaşlarında, 'tuvalet dilinde' ürettikleri kelimeleri kullandıkları bir dönemden geçebilirler. Bunlar ailelerde duyulan küfürlerden farklıdır. Bu aynı hecelerin tekrarlamaıdır (kaka, pipi, popo vb.). Çocuklar bu kelimelere olan ilginin azalmasıyla, bu dönemden bir süre sonra çıkarlar. Eğer bu 'tuvalet dili' kullanımı kontrolden çıkarsa çocukla doğrudan bir konuşma yapılabilir. Bu kelimelerin kısıtlanması için bir anlaşma yapılır. Mesela, bu tarz konuşmaların sadece tuvalette kullanılabileceğinin ve dışarıya uygun olmadığını anlaşmasına varılabilir.
- Çocuklar sinirlendiklerinde kendi dertlerini anlatmakta zorlanabilirler. Onlara gerekli duygu isimlerini öğretmek faydalıdır. Küfretmek yerine üzüldüklerini ya da kızdıklarını anlatabilecekleri kelimelerin egzersizini yapın ve günlük hayatta kendi duygularınızda bahsederek örnekleyin.
- Eğer çocuk sınıfta lider pozisyonundaysa, diğerleri onu örnek alıyor olabilir. Dolayısıyla doğru davranmaları için ondan yardım isteyebilirsiniz. Çocukla konuşup, kendisinin uygunsuz kelimeler kullanıldığında mutsuz olduğunuzu ve diğerlerinin de bunları kullandıklarını söyleyin. Küçük yardımcınızla konuşarak küfretmek yerine alternatif nasıl kelimeler kullanılır kararlar verebilirsiniz. Doğru davranmanın öncülüğünü ona verebilirsiniz. Sonra beraber sınıfa birlikte bu alternatifleri paylaşabilirsiniz. Kendisine bu konudaki yardımı için teşekkür etmeyi unutmayın.

Küfretmek okul öncesi yaştaki bir çocuk için uygun bir davranış değildir. Genelde ev hayatında ağızdan kaçan, televizyonlarda veya etraftaki konuşmalardan durumlardan duyulabilir. Çocuk ise ilgi çektiği için söylemeye ve bunu oyun haline getirmekten kendini alıkoyamaz.

- Çocuğun küfretmediği bir zaman onunla konuşun, bu konuyu önemseydiğiniz ve bundan sonra neler yapmayı planladığınızı onunla da paylaşın. Onunla birlikte çalışmak istediğinizi söyleyin. Bu dostça bir konuşma olmalı. Konuşmada neden bu kelimelerin kullanılmamasını istediğinizi anlatmış olun.
- Yapılan yanlış davranışı göz ardı etmek çok önemlidir. Hemen yanlış davranışa tepkide bulunmak yapılan genel bir hatadır. Eğer hemen kızılırsa ve gereksiz cezalar verilirse çocuk ilginin üzerinde olmasından memnun bir şekilde değişmeyecektir. Hatta davranışı arttırabilir. Bu küfretmek için de geçerli.
- Çocuk küfrettiği zaman diğer çocuklar ilgi göstermez ise hiç bir şey yapmayın. Sanki hiç bir şey olamamış gibi arkanızı da dönebilirsiniz. Eğer bazı çocuklar onu taklit eder, gülerse, hakkında konuşurlarsa bu çocukların (küfreden çocuk hariç) dikkatlerini mümkün olduğunca hızlı dağıtın. Nasıl dağıtabilirsiniz daha önce bunu düşünün-örneğin o çocukları yanınıza yeni bir oyun için çağırmak, yardımlarını istemek vb. Küfretme konusunu gündeme getirmeyin, çocuklar açarlarsa ' evet biliyorum' deyin ve geçin.
- Gözlemlerinizi çocuğun ne zaman küfrettiğini anlamış olabilirsiniz. Bu durumları önlemeye çalışın. Örneğin kızdığı anda ediyorsa, kızacağına anladığınız durumlara müdahale edin.
- Yetişkinin otoritesini kullanarak çocuğu korkutmak yerine doğru davranışı gerçekten öğretmeye çalışmalıdır. Önemli olan çocuğun doğru davranışları öğreniyor olmasıdır. O yüzden ilgiyi kontrollü bir şekilde doğru zamanda verin. Çocuk güzel davranışlarda ve güzel sözlerde bulununca onu takdir edin ve her olumlu yönlerini fark edin ki güçlensin.

'Gelişen çocuklar öfkenin sıcaklığında hayatta kalırken ilgisizliğin soğukluğunda acı çekerler.' - Dr. Richard Gladstor

Ayın Sorun Davranışı - 1: Dalga Geçmek

Örnek: Petek kilolu arkadaşlarına şişko lakabını takmıştı. Bazılarına sakar bazılarına salak diyordu. Öğretmen onu nasıl susturacağını bilemiyordu. Petek'in ne kadar ayıp ettiğini ve arkadaşlarını üzdüğünü söylüyordu. Sınıfta birbirleriyle alay eden çocuklar ve birbirlerine isim takan çocuklar artmıştı. Veliler çocuklarının eve üzgün geldiklerinde şikâyetçilerdi. Öğretmen karar verdi ve artık bugün bu konuyu çözmeliydi.

Dalga geçmek ve birisine isim takmak gibi davranışlar erken yaşlarda sık sık ve düzenli olarak karşımıza çıkabilir. Çocuklar kullanılan bu kelimeleri etraftan duyar ve öğrenirler. Çevrelerindeki kışkırtmak ve üzme için kullanırlar. Arkadaşlarına kötüleyen isimler ve lakaplar takarlar. Bazen buna başkaları katılır ve isim takılan çocuk utanç, kızgınlık ve üzüntü hissedebilir. Çocuk arkadaşları tarafından aşağılanır ve dışlanır.

Çocuklar da yetişkinler gibi kendilerini iyi hissetmek isterler. Onlar da saygı görmek ve beğenilmek isterler. Kendilerini kötü hissettirecek bu sözler onlara acı verebilir.

Çocuk ilk lakap takmaya başladığında içinde kötü bir niyeti olmayabilir. İlk denediğinde karşıdakinin reaksiyonunu görür. Eğer karşıdaki çocuk rahatsız olursa bu davranışının karşıdakini rahatsız ettiğini görür. Bundan sonra ne zaman birisini rahatsız etmek istese, çocuk dalga geçecek ve isim takarak kolayca herkesi üzebilecektir.

Dalga geçmeyi benimsemiş çocuğun davranışları için sormamız gereken birkaç soru vardır:

- Çocuk ne zaman başkalarıyla dalga geçiyor? (Her zaman, yemek saatinde, uyku ve tuvalet zamanında, grup aktivitelerinde)
- Çocuğun başkalarıyla dalga geçmesini kızdırtan şey nedir? (başka bir çocuk değişik birşey yaparsa, başkaları onu kızdırırsa, başkası ona hayır derse, başka çocuk öğretmenin kabul etmeyeceği bir şey yapıyorsa)
- Kiminle dalga geçiliyor? (kızlar ya da erkekler, utangaç ya da iddialı, genç ya da yaşlı)
- Çocuk dalga geçtiğinde ne oluyor? (çocuk bir kez tekrar ediyor ya da birkaç kez daha tekrar ediyor, çocuk lakab takarken gülüyor ya da üzülüyor, bir yetişkin duydu mu diye kontrol ediyor, başkalarının da katılmasını sağlıyor, özür diliyor)

Bu soruları sorarak çocuğu gözlemleyebilirsiniz. Böylece çocuğun neden bu davranışlara başvurduğunu anlayabilirsiniz.

Müdahale:

- Eğer çocuk günün belli zamanlarında isim takma gibi davranışlarda bulunuyorsa günün o saatini yapılandırabilirsiniz. Çocuğun akli meşgul olduğunda diğer insanlarla uğraşmayacaktır.
- Eğer bir çocuk bütün dalga geçilmelere maruz kalıyorsa onu koruma altına almanız gerekir. Diğerlerinde farklı hissettirmeden belki daha uyum sağlayabileceği bir gruba sokmak doğru olabilir. Onunla diğerleri arasında iletişim bozukluğunu düzeltmek için doğru konuşmak ve birbirine değer vermek kavramlarını işleyen aktiviteler oynatabilirsiniz. Herkesin farklı olduğunu fakat bazı değerleri paylaştığımızı anlatan ve bir grup olmanın temaları işlenebilir.

Dalga geçmeyi yeni öğrenmiş bir çocuk insanları etkileyebilecek yeni bir yöntem bulmuştur. Bu davranışı hem dalga geçtiği insanı hem de öğretmeni etkiliyor ve onlardan büyük bir reaksiyon alıyor; dalga geçilen çocuk sinirleniyor, ağlıyor veya geri saldırıyor olabilir. Öğretmen kızıyor ya da kavgayı durdurmaya çalışıyor olabilir. Veya oturup neleri yanlış yaptığını ve neler yapması gerektiği üzerine bir ders anlatıyor olabilir. Yani çocuk yanlış davranışının sonucunda çifte ilgi görüyor olabilir, dolayısıyla davranışın daha da güçlenmesine neden olabilir.

Bunun için ilk olarak çocuğun normalde yaptığı iyi davranışları güçlendirmeye ve bu alanlarda ilgi vermeye başlayın. Onun yaptığı iyi şeylerin değerini bilin ve onları fark edin. Böylece aldığı ilgiden memnun olacak ve iyi davranışlarını devam ettirecektir. İkinci olarak dalga geçtiğinde çocuğu tamamen görmezden gelin. O anda yapacağınız hiçbir müdahale işe yaramayacaktır. Onun yerine size ihtiyacı olan üzülmüş olan ve dalga geçilen çocukla ilgilenin. Onu teselli edin. Üçüncü olarak çocuğu takip edin ve davranışın azaldığını gözlemleyin. Ani bir sonuç beklemeyin. Davranışlar alışkanlık hale geldiklerinde kolay değişmezler ama çocukken yetişkine göre çok kolaydır. Azalması yavaş olabilir ama bu davranışın hiç bir getirisi olmadığı anlayan çocuk, davranışa yüklediği anlamını yitirecek ve kendi kendine dalga geçmesi bitecektir.

Ayın Sorun Davranışı - 2: Vurmak

Örnek: Dört yaşında olan Berk arkadaşlarıyla grup oyunlarında oynamayı çok seviyor. Kendini grubun lideri olarak görüyor ve herkese oyunda görevler dağıtıyor. Çocuklar genelde Berk'in yönlendirmelerini dinliyorlar ve onunla oynuyorlar. Fakat bu durumu bozan bir arkadaşı olursa Berk o çocuğa vuruyor, vurduktan sonra ağlayarak bir köşeye gidiyor ve 'Beni kimse sevmiyor diyor'. Yanına öğretmeni gidiyor ve davranışı hakkında bir kaç dakika konuşuyorlar ve Berk vurduğu arkadaşından özür dilemeyi kabul ediyor.

Buradaki örnekte Berk sorununu vurma ile çözmeye çalışan bir çocuktur. Vurma davranışının sıklığı ve oluşturduğu tehlikeyi dikkate alarak bu davranışını değiştirmek istiyorsunuz. Bu davranışın sorunların çözümü için kullanılmayacağını ve vurmanın hiçbir yararı olmadığını çocuğun öğrenmesi gereklidir. Agresif hareketlerin insanların birbiriyle olan sorunlarını çözmeye etkili bir yöntem/ strateji olmadığını hatta alışkanlık haline gelmesiyle gelecekte daha büyük sorunlara yol açacağını vurgulanması gerekir.

İstenmeyen davranışlarda dikkat edilmesi gereken birkaç soru vardır:

- Çocuk ne zaman ve ne sıklıkta vuruyor? (bazen, çember zamanı, dışarıda, kalabalık ortamlarda)
- Bu davranışı tetikleyen olay/durum nedir? (çocuk yorgunsa, birisi onu itmişse, birisi ondan izinsiz eşya almışsa, çocuğun isteği olmamışsa)
- Davranış kime karşı yapılıyor? (kızlar, erkekler, herkes, ondan büyük ya da küçük çocuklar)
- Çocuğa davranıştan sonra ne oluyor? (çocuk gülüyor, öbür çocuk vuruyor, özür diliyor, yapmadığını söylüyor)

Bu soruları cevaplamaya çalışarak çocuğun neden ve ne zaman vurduğunu hakkında bir fikir sahibi olabilirsiniz. Eşyalarını korumak için vuran bir çocuk ile istediğini elde etmeye çalışan bir çocuğun vurmasının nedenleri arasında farklar vardır. Vurmak hiç bir şekilde kabul edilemez bir davranış olsa da araştırmanıza göre bir müdahale stratejisi çıkarabilirsiniz.

Müdahale:

- Önemli olan ilk anda her çocuk için güvenli bir ortam kurabilmektir. Kavga, yaralanmalara neden olmadan olabildiğince hızlı bir şekilde ayrılmalıdır.
- Çoğu zaman vurmanın kötü bir şey olduğunu zaten bilen bir çocuğa hemen bir konuşma yapmanın bir yararı olmayacaktır. Hatta bu özel ilgi kazanma şekli, onun bu davranışı ileride de sürdürmesine neden bile olabilir.
- Çocuğun etkilendiği şeylere daha dikkat ederek onu korumaya alabilirsiniz. Mesela hep vurduğu belli bir çocuk ise onları birbirinden uzak tutmak, yorgun olduğunda sinirlenen biriye öğlen uykusuna erken yatmasına izin vermek, kalabalıktan hoşlanmayan bir çocuğa kendi alanını tanımak veya arkadaşlarıyla iletişim kurabilmek için yeterli kelimesi olmayan bir çocuğa gerekli kelimeleri öğretmek, stratejilerinizden bir tanesi olabilir. Berk'e arkadaşlarına saygılı konuşmayı ve bu şekilde herkesin onu daha çok dinleyeceğini öğretmek yararlı olabilir.
- Çember zamanında kuralların resimlerini göstererek ya da rollerle oynayarak, davranışların hangisinin doğru hangisinin yanlış olduğunun çalışmasını yapabilirsiniz.
- Bunun yanında şiddetli duygular hissettiğinde o duyguları tanımanın ve doğru seçimler yapabilmenin önemini üzerinde çalışılması da gereklidir. Sinirlendiğimizde vücudumuzda neler oluyor veya sinirlendiğimizde, kötü seçimler yaptığımızda hangi duyguları hissediyoruz gibi çalışmalar yapılabilir.

Okul öncesi yaşta olan bir çocuğun (kırgınlık, suçluluk hissi, empati gibi...) duygularının farkında olması ve tanımlarını doğru bir şekilde öğrenebilmesi, ileride insan ilişkilerinde çok

faydalı olacaktır. İleriki yaşamlarında çocukların sosyal duygusal kimliğinin erken gelişmesinin aileleriyle, arkadaşlarıyla ve iş hayatlarındaki ilişkilerinde çok olumlu getirileri olacaktır.

Ayın Sorun Davranışı - 3: Utangaçlık

Örnek: Çağrı dışında herkes şarkı söylüyor. Dört yaşındaki Çağrı, mimiksiz ve sessiz bir edayla aşağıya doğru bakıyor. Her zamanki gibi grup aktivitesiyle hiç alakası yok. Diğer çocuklar öğretmenin yaptığı el-kol hareketlerini takip ediyorlar ve şarkıya eşlik ediyorlar. Bir öğretmen Çağrı'yı fark ediyor, yanına geliyor ve ellerini onun için kaldırıp hareket ettirmeye başlıyor. Çağrı'dan ne bir hareket ne de bir tepki alamıyor. Öğretmen bu sefer bir kitap çıkarıyor ve okumaya başlıyor. Bir ara Çağrı'ya direk bir soru soruyor fakat ondan ses gelmeyince diğer heyecanlı çocuklar bağırarak onun yerine cevap veriyorlar. Çağrı her gün grup aktivitelerinde pasif kalıyor. Öğretmenler ne kadar çabalasalar da bir türlü onun katılmasını sağlayamıyorlar.

Her insanın mizacı farklıdır. Bazıları atılgan, girişimci veya kalabalıkta rahat olurken, bazıları çekingen, utangaç veya tedirgin olabilir. Bu örnekte Çağrı utangaç kişiliği olan, sessiz bir çocuktur. Çağrı grup aktivitelerinde şarkı söylemiyor, konuşmuyor ve yapılan aktivitelere ilgisiz kalmayı tercih ediyor. Grup içinde kendini gösteremiyor ve etrafındaki insanlardan uzak duruyor.

Çocuğun utangaçlığı hakkında bilgi edinebilmek için onu birkaç şekilde gözlemleyebiliriz:

- Çocuk aktivitelere ne kadar katılıyor? (sessizce oturuyor, stresli veya mutsuz, gruptan uzaklaşmaya çalışıyor veya sadece izliyor)
- Çocuğun katılması istendiğinde ya da soru sorulduğunda nasıl bir tepki veriyor? (tepkisiz, kısık sesli cevap, ağlıyor, yüzünü saklıyor)

Çocuğun doğal karakterini kabul etmek, onu kendi alanlarında ve kendi gelişimsel hızında ilerletebilmek önemlidir. Çok utangaç bir çocuğu grup içinde konuşturmaya çalışmak onu daha içe dönük olmaya itebilir. Özellikle çocuğun okula ilk başladığı zamanlar ondan büyük beklentilerin olmaması gerekmektedir. Sosyalleşebilmek zamanla öğrenilen ve deneyimle güçlenen bir yetenektir. Çocuğun aktivitelere katılması teşvik edilebilir ama çocuğu zorlamak onu korkutup sadece zarar verir. Utangaç olmanın bir karakteristik özellik olduğunu hatırlayarak çocuğun hayatında gerektiğinde kullanabileceği ve kalabalık ortamlarda kendini idare edebilmesi için gerekli sosyal becerileri öğrenmesi faydalı olabilir.

Müdahale:

- Aktivitenin çocuğa uyumu önemlidir. Eğer aktivite çocuğa zor, kolay, sıkıcı, vb. geliyorsa çocuk o gruba katılmak istemeyecektir.
- Çocuğun gelişimsel olarak doğru yaş grubuyla beraber olduğuna dikkat edin. Fiziksel, sosyal ve kavramsal olarak kendi denkleriyle daha rahat hissedecektir.
- Çocuğun kulaklarının duyduğuna emin olun. Rahat duyamayan bir çocuk müziğe eşlik etmekte ve kelimeleri anlamakta güçlük çeker. Bunu onun arkasına geçip ona değişik yüksekliklerde seslenerek ve tepkisine bakarak test edebilirsiniz. Duyma problemi olduğunu düşünüyorsanız mutlaka doktora başvurun.
- Yeni tanışıklarının yanında endişeli olmak çok doğaldır. Okulun ilk zamanları alışma dönemidir. Bu dönemde ailelerinden birini gruba katarak bir aktivite yapabilirsiniz.
- Utangaç özellikleri olan bir çocuk kendini dışlanmış hissedebilir. Herkesin benzerlikleri ve farklılıkları olduğunu vurgulayan bir aktivite hem çocuğu gruba yaklaştırabilir hem de çocukların birbirleri hakkında meraklarını arttırabilir.

Bazı çocuklar yeni ortamlara ve insanlara zamanla ısınırlar. Aralarında hiç kalabalık gruplara girmemiş olanlar veya ailelerinde negatif ilişkiler yaşamış olanlar daha çekingen olacaklardır. Çocuklar okul öncesi programa başladıklarından ilkokula kadar çok değişim

göstereceklerdir. Sadece yanlarında oturarak, onlara pozitif örnek olarak ve girişkenlik göstermeye başladıklarında cesaretlendirerek onları destekleyebilirsiniz. Okul öncesi eğitim çağındaki çocukların karakterlerinin yavaş yavaş oluştuğunu ve her birinin ayrı bireylere dönüştüklerini gözlemleriz. Her birinin güçlü bir birey olması için onları tanımalı ve kendi gelişimsel dönemlerinde hazır olduklarında onların yanlarında olmalısınız.

Ayın Sorun Davranışı - 4: Grup Etkinliklerini Bozan Davranışlar

Örnek: Öğretmen çemberin başında oturuyor ve 'Size şimdi trenlerle ilgili bir kitap okuyacağım' diyerek okuma zamanına başlıyor. 16 meraklı çocuğun gözleri ona bakıyor. İkinci cümlelerin yarısında hikâyeye bir düşme sesiyle kesiliyor. Birkaç kafa sesin geldiği yere dönüyor. Öğretmen bir saniye duruyor, sonra okumaya devam ediyor. İkinci sayfaya geçildiğinde aynı yerden kıkırdama sesleri gelmeye başlıyor, sonra da fısıldama sesleri yükseliyor. İlk önce gözleriyle çocukları uyaran öğretmen artık sinirlenmeye başlıyor 'Berk, sessiz bir şekilde oturup burayı dinler misin?' diyor. Beş dakika sonra 'Öğretmenim, Berk bana vuruyor!' diye bir ses geliyor. Biraz sonra kıkırdamalar, itişmeler ve hareketlenmeler başlıyor. Biraz sonra birisi 'Öğretmenim! Berk ayaklarını üstüme koyuyor' diyor. Bu dakikadan sonra konsantrasyon düşmüş, öğretmen sinirlenmiş ve çocuklar öğretmeni dinleyemez bir duruma gelmişken öğretmen kitabı kapatıyor, sıkıntı ve sinir içinde 'Grup zamanınız bitmiştir.' diyor.

Grup halindeki etkinlikleri yönetmek, özellikle kalabalık sınıflarda, öğretmenler için zaman zaman zorlu bir görev olabilmektedir. Öğretmenler ne kadar sevecen ve anlayışlı olmak isteseler de bazen sınırları zorlayan birkaç çocuk yüzünden, otoriter davranabilirler.

Bu örnek olaydaki Berk gibi, sınıfta çok hareketli çocuklar olabilir. Onları idare etmeye çalışırken etkinlikler yarıda kalabilir. Eğlenceli ve öğretici olması gereken bu zamanlar tüm sınıf için zor geçebilir.

Grup etkinlikleri gerekli ve önemli zaman dilimleridir. Bu etkinliklerde hep beraber şarkı söylenir, kitap okunur ya da oyun oynanır; çocuklarla tek tek ilgilenilmesi mümkün olmayabilir. Çocukların grup etkinliklerinden sessizce oturmak, arkadaşlarını dinlemek, sıra beklemek ve diğer insanlara saygı duymak gibi öğrendikleri birçok sosyal beceri vardır.

Sınıfta düzeni bozan çocuğun davranışlarında sorulması gereken birkaç soru vardır:

- Çocuk grup etkinliklerini ya da sınıf düzenini nasıl bozuyor? (kıkırdayarak, konuşarak, grubu ya da sınıfı terk etmeye çalışarak, yanındakilere sataşarak, gürültü yaparak)
- Çocuk kiminle beraberken grubu rahatsız ediyor? (yalnız, belli bir çocuğun ya da çocukların yanında, başkalarını da teşvik ederek onlarla birlikte)
- Çocuk hangi tür etkinliklerde sınıf düzenini bozuyor? (müzik, hareket, serbest zaman)
- Çocuk grup etkinliklerini bozmadan hemen önce ne oluyor? (çocuğun dikkati dağınık, bir yetişkinin yanında, arkadaşlarının yanında, onu izleyen bir yetişkin var)
- Çocuk düzeni bozmaya başladıktan sonra ne oluyor? (diğerleri de ona katılıyor, çocuğun durması istenince üzülüyor, sessizleşiyor ya da daha da rahatsız edecek şeyler yapıyor)

Yukarıdaki sorular ile gözleminizi tamamlayın. Çocuğun davranışından önce olan ortamı, çocuğun duygusunu, davranışın ne olduğunu ve çocuğun bu davranışı yaparak ne kazandığını bularak çocuğun bu davranışı neden yaptığını anlayabilirsiniz. Her çocuk değişik nedenlerden dolayı bu gibi davranışlar yapıyor olabilir. Bu yüzden, nedenlerini anlamaya çalışarak durumu çözebilirsiniz.

Müdahale:

- Etkinliklerde herkesin ilgilendiği konuları ve sevdiği oyunları seçmek çok önemlidir. Bu sayede çocuklar etkinliklere katılmaya daha istekli olurlar.
- Etkinliklerin çocuğa uyumu önemlidir. Eğer etkinlik çocuğa zor, kolay, sıkıcı, vb. geliyorsa çocuk o gruba katılmak istemeyecektir.
- Etkinliklerin zaman planlaması da bir o kadar önemlidir. Çocukların fiziksel durumlarına, yorgunluk veya açlık gibi durumlarına göre planlama yapılması faydalı olur.
- Çocukların etkinliğe aktif katılımlarını sağlamak da önemlidir. Bir hikayeyi canlandırmaları, yarıda bırakılan hikayeyi tamamlamaları ya da devamında neler olabileceği konusunda soru-cevap üzerinden yapılan konuşmalar etkinliği interaktif hale getirir.
- Çembere düzenli bir şekilde oturabilir, en hareketli olan çocukları yanınıza oturtabilir, ya da bu çocuklara kitabı tutması veya sayfaları çevirmesi gibi daha aktif roller verebilirsiniz. Çok hareketli iki çocuğu birbirlerinden ayırmak veya dikkat dağıtacak oyuncakların etkinliğin yapıldığı yerden uzakta olmasına dikkat edebilirsiniz.
- Çocuklar arasındaki bireysel farklılıkların farkında olmak da önemlidir. Bazı çocukların dikkat süreleri daha kısa olabilir. Bu da onların çok kısa süre içerisinde dağılmalarına neden olabilir. Bu çocuklar sessiz ve oturarak yapılan etkinliklere katılmakta zorlanabilirler.
- Çocukların sosyal duygusal gelişimlerini destekleyecek, duygularının farkında olmalarını ve hareketlerini kontrol edebilmeyi öğrenebilecekleri etkinlikler yapılabilir.
- Eğer çocuğun yaptığı, istenmeyen davranış tehlike yaratmıyor ise görmezden gelinebilir. İlgilendiği takdirde bu davranışlar bazen çözümlenemeyebilir.

Sınıfta eğitimin sağlanması için herkesin konsantrasyonunun tam olması önemlidir. Herkese eşit fırsat verilen bir ortam sağlanması gereklidir. Sınıf düzenini bozan çocukların herkesin dikkatini üzerlerine çekmeleri nedeniyle, daha sessiz çocuklar yeterli ilgiyi göremeyebilirler. Bu da onların daha arka planda kalmalarına neden olabilir. Bu yüzden sınıf içerisinde eşitlikçi bir tutuma sahip olmak çok önemlidir.

Ayın Sorun Davranışı - 5: Öfke Nöbeti

Örnek: Melis yerlerde çığlıklar içinde bağıyor ve ağlıyordu. Öğretmen 'Melis! Hadi! Ayağa kalk!' diye bağırdı. 'Hadi! Lütfen kalkar mısınız?'. Melis yerde tepiniyor ve ona yaklaşanlara gelişi güzel tekmeler atıyordu. Öğretmen artık durması için Melis'i çekerek kaldırmaya çalışıyordu fakat Melis yerden kalkmamak için çırpınıyordu. En sonunda onu kaldıramayan öğretmen yardım için birini çağırdı ve uzun süre Melis'i susması için ikna etmeye çalıştı. Melis ancak çok yorulduğunda biraz sakinleşebildi.

Buradaki örnekte Melis'in öfke nöbeti geçiren bir çocuk olduğunu görüyoruz. Öfke nöbetleri, uzun süren ağlama, çığlık atma ve tepinme gibi hareketlerin uzun bir zaman boyunca devam etmesidir. Çocuk istediği yerine gelene kadar davranışına devam eder. En sonunda, çocuğun susması için yetişkin ona istediğini verir. Bu yüzden bu davranış, çocuklar için etkili bir dikkat çekme yöntemi de olabilir.

Bu davranışın ortaya çıktığı zamanlarda dikkat edilmesi gerek birkaç soru vardır:

- Ne sıklıkta çocuk öfke nöbeti geçiriyor (tahmin edilemiyor, uyku saatinde, oyun saatinde, sabahları, bir şeye başlarken ya da bitirirken)?
- Öfke nöbetleri kimin yanında oluyor (belli bir öğretmen, herhangi bir yetişkin, çocuğun velisi, belli bir yaşıtı)?

- Çocuk öfke nöbeti geçirmesinden hemen önce ne oluyor (çocuk istediğini alamıyor, birisi ona vuruyor, bir aktiviteye katılmak istemiyor, ondan bir şey alınıyor)?
- Çocuk öfke nöbetini geçirirken ne yapıyor (çocuk bir yetişkin olup olmadığını kontrol ediyor, birisi onunla konuşmaya çalışırsa şiddeti artırıyor, bir arkadaşının söylediğine tepki gösteriyor, kendine, etrafa ya da başkalarına zarar veriyor)?

Bu soruları cevaplayarak çocuğun duygularını ve yaşadıklarını anlamaya çalışabiliriz. Çocuğun bu davranışıyla ne elde etmeye çalıştığı çok önemlidir. Öfke nöbetinin başından bitişine kadar neden sorularını sormalı ve duruma özel bir müdahale seçmeliyiz.

Müdahale:

- Çocuğun özerklik arayışını bildiğimizden ona belli seçenekler arasında seçim şansı verebiliriz. Sınıf alanının ve programının düzeni (paltolarını askıya asabilmeliler, musluklara yetişebilmeliler, kitap okumak veya şarkı söylemek arasında seçimi onlara bırakabilirsiniz) çocuklara uygun olmalıdır.
- Öfke nöbeti geçiren çocuklar genelde çok erken yaşta okul öncesi çocuklarıdır. Onların kelime kapasitesine, sosyal ve duygusal becerilerinin daha gelişme aşamasında olduğuna dikkat ederek bu nöbetleri görmezden gelmeliyiz. Doğru zamanda onların zayıf alanlarını üzerinde çalışmalı ve sorun çözmede basit teknikler öğretmeliyiz.
- Bu davranışın alışkanlık haline gelmemesi için nöbetlere tepki vermemek gereklidir. Sınıf aktivitelerine bir şey olmuyormuş gibi devam edin. Ne zaman doğru bir davranış sergilerse onu ilginiz ile ya da diğerleriyle yaptığınız aktiviteye çağırarak ödüllendirin.

Hayatta ısrar ve ağlamayla bir şeyler elde etmenin gerçekçi olmadığını onlara basit bir şekilde öğretebiliriz. Çocuğun kelimeleri olmadığı için bağırdığını unutmayı bir dahaki sefere sinir krizi raddesine gelmeden müdahale etmemiz gereklidir. Doğru kelimelerin çocuğun kelime hazinesine katabiliriz.

Çocuğun istekleri önemlidir fakat rahatsız edici davranışlarının getirisi olmamalıdır. Sinir krizlerinin giderek azalması ve neticede bitmesi amaçlanır. Bunun için doğru müdahale ile doğru uygulanan duygu ve davranışların pekiştirilmesi ve teşvikine devam edilmelidir.

Ayın Sorun Davranışı - 6: Başkalarının Çalışmalarına Zarar Vermek

Örnek: Kaya trenlerle oynamayı çok seviyordu. Dikkatlice rayları dizer, oyuncaklarla trenlerin geçebileceği uzun yollar hazırlardı. Pınar ise sınıfta genelde çok sıkılır ve insanlara sataşır. Kaya tam oyun düzenini tamamlamıştı ki sınıfta koşan Pınar hepsinin üstünden tekmeleyerek ve dağıtarak geçti. Kaya'nın hazırladığı bütün yollar yerle bir oldu ve Kaya ağlamaya başladı. Öğretmen geldi ve Pınar'a çok kızdı. Pınar'a Kaya'nın oyununu hemen düzeltmesini söyledi. O sırada Kaya'yı teselli etmeye çalıştı. Pınar düzeltiyormuş gibi yapıp kimsenin bakmadığı bir anda oradan kaçtı. Bunu fark eden öğretmen sinirlendi ve geçen gün de Esra'nın dikkatle çizdiği ve Pınar'ın yırtıp attığı resmi hatırlayıp iyice patlayacak gibi hissetti. Birbirlerinin oyunlarını bozan ve yaptıklarını yırtan çocuklarla sınıflarda çok karşılaşılır. Özellikle sanat merkezinde en çok yaşanan durumlardan biridir. Yaratıcılığın güçlendiği bu bölümlerde çocukların bireyselliği gelişir ve ön plana çıkar. Çocuklar yaptıklarıyla övünç duyarlar. Çalışmalarını sergilemek ve saklamak isterler. Hatta öğretmenleri onları herkesin görebileceği bir yere asarsa çok mutlu olurlar. Eğer bir arkadaşı da gelip yaptığına zarar verirse çok üzücü bir olay yaşanır.

Başkalarının çalışmalarına zarar veren bir çocuk bunu kızgınlıktan, memnuniyetsizlikten, hayal kırıklığından, bir şeyden hoşlanmamasından ya da birisi tarafından

özür dilemeye zorlanırsa yapabilir. Ne olursa olsun bu hem üzücüdür hem de sınıf kuralları için kabul edilemezdir.

Okul öncesi sınıflarda zarar veren çocuğun davranışlarını gözlememiz için sorabileceğimiz birkaç soru vardır:

- Çocuk ne zaman başkalarının çalışmalarına zarar veriyor (tahmin edilemez, temizlik zamanında, eve gitmeye hazırlanırken, planlanmış aktivite zamanlarında)?
- Çocuk başkasının çalışmasına zarar vermeden önce ne yapıyor (başka biri onunla uğraşılıyor, belli bir çocukla oynuyor, çalışıyor veya konuşuyor, verilen bir görevi bitirmekte zorlanıyor, yapılan aktiviteyi beğenmiyor)?
- Çocuk başkalarının çalışmasına zarar verirken ne yapıyor(başkaları bakıyor mu diye bakıyor, inkâr ediyor, özür diliyor, yürüyüp gidiyor, çalışmayı yapan çocuğun başka tarafa bakmasını bekliyor)?
- Çalışmayı yapan genelde kim (arkadaşları, kızlar, erkekler, küçük ya da büyük çocuklar, aralarında problem olan çocuklar, sevmediği arkadaşları)?
- Çocuk çalışmalara nasıl zarar veriyor (yırtarak, atarak, tekmeleyerek, masadan düşürerek, kırıştırarak, su veya boya dökerek, üzerine başka bir şey çizerek)?

Bu soruları sorarak çocuğun bu davranışları sergilemesinin nedenlerini bulabilirsiniz. Cevaplarınız ve tahmininize göre bir müdahale planı yapabilirsiniz.

Müdahale:

- Sınıfınızda yeterli materyalin olmaması, çocukların birbirleriyle oyun oynarken veya resim yaparken yarışmalarına neden olacaktır. Bu yarış tedirginlik ve rekabet yaratır. Sınıfın çocukların hep beraber oynayabilecekleri bir yer iken, birbirlerine karşı oynadıkları bir ortama dönüşmesine neden olur.
- Sınıfın düzeni çocukların birbirlerinin oyunlarına saygı duymalarını etkileyebilir. Mesela blokların durduğu köşenin daha sakin olması gereklidir. Sınıfın trafiğinin bol olduğu bir yerde, yapılan blok oyunlarına çarpılması daha kolaydır. Resimlerin durduğu sehpa biribirlerine çok yakın olursa ya da çocuklar sıkışık bir masada oturuyorsa birçok çocuğun çalışması birbirine karışabileceğinden çocuklar sinirlenebilir. Sıkışık ortamlarda kendilerine alan yaratmak için çocuklar birbirlerinin çalışmalarına zarar verebilirler. Sorunların yaşandığı bölümleri inceleyip yapabileceğiniz değişiklikleri bulabilirsiniz.
- Çocukların yaptıkları resimleri ya da inşaa ettikleri oyuncakları saklayabilecekleri bir yer hazırlayın. Resimlerin asılacağı duvar ıslanmayacak ve çok darbe alamayacak bir şekilde hazırlanmalıdır. Çocuklar çalışmalarını eve götürmeden önce sergileyebilirlerse; kendilerinin ve başkalarının yaptığı çalışmaların hem sizin için hem de sınıf için değerli olduğunu anlar.
- Eğer belli çocuklar birbirlerinin çalışmalarına zarar veriyorsa onları ayrı tutmaya ya da aradaki problemi çözmeye çalışabilirsiniz.
- Çocukların sınıf kurallarını anlamaları ve uygun davranışların çalışılması için bir etkinlik yapabilirsiniz.
- Çocukların çevrelerine ve başkalarına saygı göstermelerini öğrenmeleri için bir etkinlik yapabilirsiniz.

Ayın Sorun Davranışı - 7: Yırtma ve Kırma

Örnek: 4 yaşındaki Ayla köşede oynuyor. Öğretmen merakla yanına gidiyor. Elinde birkaç yırtılmış kitap sayfası olan Ayla öğretmene bakıyor. Kitapların sayfalarının yırtılmış olduğunu gören öğretmen Ayla'ya kızıyor ve kitapları hemen alıyor. Bununla birlikte bazen Ayla'nın oynadığı farklı yerlerden kırılma sesleri de geliyor. Öğretmen "Bu oyuncaktan nefret ediyorum!" bağırışları içinde kırık oyuncakları kutulara dolduran Ayla'yı görüyor. Öğretmen hep Ayla'yı izlemekten ve sınıftaki eşyaların mahvolmasından rahatsız oluyor ve bu durumu çözmeyin yollarını arıyor.

Çocukların bilerek ve sık sık okul materyallerine zarar vermesi kabul edilemeyen, baş edilmesi gereken bir durumdur. İnsanlara ve canlılara karşı gösterilmesi gereken saygının, etrafımıza ve cansız olan eşyalara karşı da gösterilmesi önemlidir ve bu da birçok beceri gibi erken çocukluk döneminde öğrenilir. Aletler, oyuncaklar veya kitaplar gibi kullanılan eşyalara önem vermek ve diğer insanların da kullanabilmesi için paylaşmak ve sağlam saklamak öğrenilmesi gereken sosyal bir beceridir.

Okul öncesi sınıflarında malzemeler genelde sert ve dayanıklıdır. Fakat kitaplar ve bazı oyuncaklar yırtılabilir ya da kırılabilir. Bunların nasıl kullanılması gerektiği, ancak pratik yaptıkça öğrenilir.

Sınıftaki malzemelere zarar veren bir çocukla karşılaşıldığında sorulması gereken bazı sorular vardır:

- Davranış ne zaman oluyor (çocuk boş bırakıldığında, temizlik zamanında, kitap okurken ya da yazı yazmayı öğrenirken, aktiviteden aktiviteye geçiş zamanlarında)?
- Çocuk bir şeye zarar vermeden önce ne oluyor (çocuk yalnız, sinirli, bir aktivitede oynaması engellenmiş, başkaları onunla oynamak istemiyor)?
- Çocuk sınıftaki materyallere zarar verdikten hemen sonra ne oluyor (çocuk yaptığını reddediyor, sayfaları ya da kırdığı parçaları saklıyor, endişeli gözüküyor, bir bahane uyduruyor, zarar verdiğini çok belli edecek davranışlarda bulunuyor)?

Bu tarz davranışların nedeni çocuktan çocuğa değişebilir. Mesela hiç kitabı olmamış bir çocuk nasıl sayfa çevireceğini bilemeyebilir ya da o kitabı nasıl temiz ve sağlam tutması gerektiğini öğrenememiş olabilir. Kitaplara karşı hassas davranmak gerektiğini bilmeyen bir çocuk, kitapları yırtabilir. Duygularını doğru şekilde ifade etmeyi henüz öğrenememiş bir çocuk, kızgınlığını eşyalardan çıkartıyor olabilir. Aynı zamanda bu davranışlar yetişkinlerin ilgisini anında çeker; dolayısıyla ilgi çekmek isteyen bir çocuk bu davranışlara yönelebilir.

Müdahale:

- Çocuklar duygularını ilk olarak davranışlarıyla ifade ederler. Mutlu olduklarında yaptıkları gülümseme mimiği, sonrasında zıplamaya ve ellerini havaya kaldırma davranışına dönebilir. Kızgın olduklarında yüzlerini kıvrıtıp hırlarken, birden etraftaki oyuncakları duvarlara atmaya başlayabilirler. Burada önemli olan, çocukların duygularını doğru bir şekilde ifade edebilmelerini sağlamaktır. Bunun için gerekli olan, duygular hakkında konuşmak, çocukların duygularını ifade etme pratiği yapmalarını sağlamaktır.

Bazen kitap ve oyuncakların sınıfta buldukları yerler ya da düzenlenme şekilleri yanlış mesajlar verebilir. Küçük oyuncakların ve kitapların, dağınık olmayan daha sessiz bölgelerde bulunması gerekir. Aksi takdirde onların etrafa saçılabilir, korunması gerekmeyen nesnelere oldukları düşünülebilir.

- Çocuklara sağlanan materyallerin onların yaşına uygun olup olmadığına dikkat etmek gerekir. Çocukların küçük kasları yeterince gelişmemiş olabilir. Ya da farklı oyuncaklarla hiç karşılaşmamış ve oynamamış öğrenciler olabilir. Öğretmen olarak, birkaç etkinlikle

ve model olarak çocuklara bu malzemeleri nasıl kullanacakları konusunda örnek olabilir; basit bir şekilde oyuncakların nasıl kullanıldığını gösterebilirsiniz.

- Küçük yaşta bir çocuğun kitapları yırtmasının bir nedeni, yırtma hissinden hoşlanması olabilir. Bunu engellemek için, sanat köşesinde çocuklara değişik dokularda ve renklerde kâğıtlar verebilirsiniz. Bu kâğıtları ve eski dergileri kullanarak kolaj yapabilir ya da onlarla kendi sanatını yaratabilir.
- Çocuklar bazen de sadece merak ettikleri için oyuncak ve eşyalara zarar verebilirler. Nesnelere nasıl bükülüyor, nasıl iç içe geçiyorlar ya da nasıl sesler çıkarıyorlar diye denemeler yapabilirler. Oyuncakların nasıl, neyden yapıldığını ya da içlerindeki mekaniği araştırıyor olabilirler. Bu meraklarını gidermek için, onlara eski saatler, mekanik parçaları olan nesnelere ya da eski oyuncaklar verebilir, incelemelerini isteyebilir ya da bunlarla etkinlikler yapabilirsiniz.

Eşyalara verdiğimiz değeri ve önemi çocuklara da göstermeliyiz. Kırılan eşyalar onarılamayabilir ya da tamir edilse bile eski haline gelemeyebilirler. Sınıfta herkesin iyi durumda olan, eskimemiş ve kırılmamış oyuncaklarla oynamaya hakkı vardır. Oyuncaklarla oynarken ve kitapları okurken hangi davranışların uygun olduğu sözlü olarak tekrarlanmalı ve örnek davranışlarla çocuklara gösterilmelidir.

Kaynak: <http://www.acevokuloncesi.org/index.php/ogrenme-ortami/egitimci/sinif-yonetimi/sinif-ortaminda-sorun-olan-davranislar>

Hazırlayan: Şermin Pınar YOGEV